

Mot.
1989/90
A285-297

Motion till riksdagen

1989/90:A285

av Börje Hörnlund m.fl. (c)

Arbetshandikappades rätt till arbete

Inledning

Allmänt kännetecknas den svenska arbetsmarknaden av en ökande sysselsättning och minskad arbetslöshet. Samtidigt är andelen förvärvsarbetande bland handikappade betydligt lägre än bland övriga befolkningen. Det har sin orsak bl a i problem och brister i arbetslivet, vars organisation och krav inte motsvarar den enskilda människans möjligheter. Detta visar också den fortsatta ökningen av antalet förtidspensionärer, de ökande sjuktalen och den stora andelen sökande arbetshandikappade vid arbetsförmedlingarna.

Den registrerade arbetslösheten bland handikappade i Sverige är relativt sett hög och antalet arbetsökande arbetshandikappade stort.

Nya grupper av sökande tillkommer dessutom. Dit hör bl a ett stort antal människor som nu flyttar ut från de, enligt samhällets intentioner, avvecklade institutionerna för psykiatri och omsorger, och som ställer berättigade krav på arbete efter förmåga.

Samtidigt fortsätter antalet förtidspensionärer att öka. Ett stort antal av dessa kan hänföras till arbetsmarknadsskäl, dvs. den pensionerade skulle kunna ha ett arbete om det kunde erbjudas rätt arbete.

Utvecklingen på arbetsmarknaden med å ena sidan en konstant brist på arbetskraft inom vissa områden och å andra sidan ökade krav på flexibilitet, utbildning m m bidrar också till att handikappade riskerar att slås ut eller utestängas från arbetsmarknaden.

Centerns syn

I en partimotion om handikappolitiken har vi från centerpartiets sida presenterat förslag till insatser för att stärka de handikappades ställning i samhället. I föreliggande kommittémotion tar vi upp de arbetshandikappades villkor.

Centerns uppfattning är att alla har rätt till den sociala trygghet ett arbete innebär. Detta gäller självklart såväl handikappade som icke handikappade. Målsättningen är att alla människor så långt det är möjligt skall beredas arbete inom det ordinarie arbetslivet.

Situationen på arbetsmarknaden för de arbetshandikappade är således, trots den rådande högkonjunkturen, sådan att det krävs fortsatta och intensifierade insatser för arbetshandikappade.

Sådana insatser bör först och främst ske i det ordinarie arbetslivet med eller utan stöd i form av lönebidrag, arbetsbiträden, hjälpmedel till skilda grupper med olika arbetshandikapp etc. När det inte är tillräckligt krävs speciella resurser.

Samhällsekonomisk studie

Samhällets ekonomiska insatser för arbetshandikappade kan beräknas till 15 – 20 miljarder kr under innevarande budgetår i form av pensioner, lönebidrag, utbildning och social verksamhet för arbetshandikappade. Därtill kommer statsbidrag till Samhall med drygt 4 miljarder.

Om arbetshandikappade inte erhåller arbete kommer stora kostnader på ett flertal olika konton i statsbudgeten. Kostnader som inte analyseras och debatteras och som inte är utsatta för hårdhänta budgetmanglingar. Som exempel kan nämnas att inom sjukförsäkringen är kostnaden nära nog densamma som lönekostnaden och inom pensionssystemet är den 65 % av lönekostnaden.

Samtidigt som samhällets kostnader ökar är det en mänsklig tragedi att vilja arbeta men inte kunna erhålla anställning. Enligt vår mening är det en självklarhet att arbetshandikappade kan göra väsentliga insatser för vårt samhällets utveckling om plats på den reguljära arbetsmarknaden eller i annat arbete kan beredas.

Mot denna bakgrund bör riksdagen hos regeringen hemställa om en samhällsekonomisk studie i syfte att analysera de samhällsekonomiska konsekvenserna av om alla arbetshandikappade som vill ha arbete också skall erhålla arbete på den öppna marknaden eller inom den skyddade sektorn. Vår uppfattning är att de samhällsekonomiska vinsterna i form av minskat behov av pensionering och minskad belastning på sjukförsäkringssystemet är stora.

Samhall

Med företagsgruppen Samhall har statsmakterna skapat ett instrument för att bereda arbete åt arbetshandikappade där behoven finns. Samhalls utveckling kännetecknas av ett ökande antal sysselsatta arbetshandikappade till en minskande kostnad per arbetstillfälle. F.n. arbetar ca 30 100 arbetshandikappade i Samhalls 385 produktionsenheter över hela landet.

Företagsgruppen har för egen del presenterat underlag som visar att en nyanställning inom Samhall innebär en samhällsekonomisk vinst på omkring 20 000 kr. (1987).

Samhall har i sin anslagsframställning för 1988/89 redovisat kommersiella möjligheter och kapacitet att skapa ytterligare 1 000 arbetstillfällen för arbetshandikappade. Marginalkostnaden för dessa arbetstillfällen beräknas till ca 85 procent av lönekostnaderna för de arbetshandikappade anställda, vilket 1989/90 motsvarar ca 96 000 kr. per arbetstillfälle.

Ett arbete inom Samhall är för många människor enda alternativet till förtidspension. Ur samhällsekonomisk synvinkel är ett arbete i Samhall mera förmånligt än en förtidspensionering. Att det också är att föredra ur allmänmänskligt perspektiv behöver inte ens sägas. Det är också angeläget att den

resurs som Samhallsgruppen utgör tas tillvara på ett sådant sätt att företagsgruppens kompetens främst kommer de mest utsatta arbetshandikappade till del.

Mot. 1989/90
A285

– Budgetpropositionen

Regeringen har i budgetpropositionen angivit att antalet arbetstillfällen inom Samhall bör förbli oförändrat. Det skulle innebära att ett stort antal arbetshandikappade som idag köar för arbete men inte tas emot på den reguljära arbetsmarknaden också i fortsättningen ställs utanför rätten till egen försörjning.

– Centerns förslag

Mot bakgrund av den arbetsmarknadssituation som råder för handikappade är det centerns uppfattning att det är nödvändigt att stärka insatserna för att bereda handikappade arbete.

Det finns då inte skäl att avstå från de möjligheter Samhall pekar på för att utnyttja företagsgruppens kapacitet fullt ut och därmed bereda fler handikappade arbete. Mot denna bakgrund är det angeläget att Samhallsgruppen får öka antalet arbetstillfällen i enlighet med vad företaget bedömer sig ha kommersiella möjligheter till och vad som sägs i dess anslagsframställning. Vi föreslår att 100 milj kr utöver regeringens förslag anvisas för detta ändamål.

Anställning med introduktionsbidrag

Problemen att bereda arbetshandikappade arbete på den reguljära arbetsmarknaden är många och skiftande. Samhället kan dock ge ekonomiska förutsättningar och regler för olika former av stöd som stimulerar anställningar av arbetshandikappade inom såväl näringslivet som inom den offentliga sektorn. I dagsläget ställs dock många ambitiösa arbetsförmedlare och personal med goda möjligheter att arbetsträna handikappade till slut inför problemet att inte kunna skaffa fram lämpliga arbetsplatser. För en person med ett arbetshandikapp kan arbetsvägledare gå ut på olika företag och försöka diskutera en anställning för denna person. Den arbetshandikappade kan ofta inledningsvis inte göra en fullgod arbetsinsats och arbetsgivaren är då intresserad av ett visst ekonomiskt stöd för att kompensera handikappet.

Nuvarande regler innebär att ett s.k. *introduktionsbidrag* kan lämnas med 90% utav lönekostnaden under 6 månader. Detta är att se som en ömsesidig prövning för den sökande och arbetsgivaren. Antalet introduktionsbidragsplatser är kvoterade till länen och svårigheter finns att få pengarna att räcka till för att tillgodose behovet. Vi anser att de begränsningar som nu finns av antalet introduktionsbidrag för anställning inom affärsverk, kommunala arbetsgivare, organisationer och näringsliv måste upphöra.

Lönebidrag

Det finns två former av lönebidrag. De vanliga lönebidragen för företag är 50% för år 1 och 2, sedan trappas bidraget ner till 25% för år 3 och 4 och

prövas sedan fortsättningsvis. För personer med svårare handikapp finns särskilt lönebidrag som är 90% år 1 och 50% år 2, 3 och 4 och sedan diskuteras procentsatsen vid förlängning. De särskilda lönebidragen, dvs det högre bidraget är också beräknat i antal och räcker inte till alla personer som nu är aktuella. Erfarenhetsmässigt är det mycket lättare att bereda en arbetshandikappad person arbete på ett litet än ett större företag. Men när personen varit anställd under en viss period och lönebidraget trappas ner till 25% så har ofta det lilla företaget ingen möjlighet att behålla den handikappade. Enligt centerns mening skulle dessa lönebidrag vara mer flexibla och kunna beräknas utifrån den arbetsinsats som den handikappade gör i ett mer flexibelt system. Sedan budgetåret 1988/89 pågår försök med flexibla lönebidrag, vilka inte längre är beroende av arbetsgivarkategori. AMS förordar att den försöksverksamhet som pågår nu vidgas att gälla hela arbetsmarknaden. Vi delar AMS uppfattning. Detta bör ges regeringen till känna.

I lägen med stor arbetskraftsbrist är ofta kvarstående arbetslösa handikappade personer med svåra handikapp med små möjligheter att överhuvudtaget få ett arbete. Det är då också särskilt viktigt med stor flexibilitet och betydande möjligheter att anpassa stödet efter den arbetshandikappades behov. Vi bedömer därför att betydande resurser måste satsas för att underlätta även för denna grupp att få ett arbete på den öppna arbetsmarknaden, vilket samtidigt är till stor fördel för den arbetshandikappades sociala situation. Vi föreslår därför att 150 milj kr anvisas för detta ändamål.

Hemställen

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär en samhällsekonomisk studie kring effekterna av en arbetsgaranti för arbetshandikappade i enlighet med vad som anförts i motionen.
2. att riksdagen beslutar att verksamheten inom Samhall skall ökas med 1000 arbetstillfällen under verksamhetsåret 1990/91 och för detta ändamål anvisa 100 000 000 kr. utöver regeringens förslag.
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förändrade regler för introduktionsbidrag.
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om större flexibilitet i lönebidragssystemet för arbetshandikappade.
5. att riksdagen beslutar anvisa 150 000 000 kr. för lönebidragsanställningar inom näringsliv, organisationer och den kommunala sektorn i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 25 januari 1989

Mot. 1989/90
A285

Börje Hörnlund (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Kersti Johansson (c)

Göran Engström (c)

Marianne Andersson (c)

Håkan Hansson (c)

Sven-Olof Pettersson (c)

Roland Larsson (c)

Ivar Franzén (c)

Kjell Eriksson (c)

Jan Hyttring (c)

Gunhild Bolander (c)